

Vojna.

MAKS VIHÉR.

Z italijanskega bojišča je došla vest, da je tamkaj padel dne 10. septembra junaške smrti za domovino in cesarja rezervni poročnik Maks Viher, pomožni učitelj v Mariboru. Za svoje junaške čine je bil pokojni tovariš Viher že odlikovan s srebrno hrabrostno svetinjo. — Vse lepe nade, ki smo jih gojili o njegovih zmožnostih in o njegovi ljubezni do naroda, so padle z njim v prerani grob. — Pokojni slovenski učitelj-junak je bil sin tovariša Simona Vihera, nadučitelja v Vuzenici, ki mu s tem izrekamo svoje iskreno sočustvovanje!

Bodi junaškemu slovenskemu učitelju ohranjen trajen spomin v naših srcih!

STANKO POKRIVAČ.

Na italijanskem bojišču je padel, do smrti zadet od težke granate, Stanko Pokrivač, rojenec mariborskega učiteljskega stanu ter ljubezen do slovenskega naroda v dejanju izkazovati v poklicu, ki si ga je izbral. Vse načrte vse nade je uničila prezgodnja smrt. Pokopan leži v tuji zemlji severno od Asiaga.

Junaškemu slovenskemu vojaku ohranimo ljub spomin v svojih srcih!

RUSKI VOJNI SMOTER.

»Aftenposten« poroča, da se je vodja kadetov profesor Miljukov izrazil napram poročevalcu lista tako-le: Enkrat za vselej morajo obračunati z Nemci. V tem smo si liberalci in Ruskem edini in smo bili edini tudi že lani, ko so stali jako temni oblaki nad Rusijo. Romunska bo pospešila našo zmago. Vendar pa smo pripravljani, da bo vojna trajala še naprej eno leto. Saj je general Brusilov nedavno izjavil, da ne pričakuje miru pred avgustom 1917. In tega mnenja so brez dvoma večidel vsi politiki in vojaški krogi. Kateri so naši ojni smotri, se razlaga deloma iz predgovodine te vojne. Nemčija nas je napadla, in naš smoter je torej, da vržemo samo napadalca nazaj. Boj je za nas obramben boj v dobesednem pomenu. Seveda se stvari lahko zaobrbejo tako, da nam prinese uresničenje sanj, ki smo jih že dolgo sanjali. Rusija ima pravico do prostega dostopa do morja. Zato morajo biti Dardanele ruske in trdno sem prepričan, da bomo to dosegli pri sklepu miru. Če imamo Dardanele, je našemu stremljenju po deželah zadoščeno.

KARDINAL MERCIER.

Belgijski kardinal Mercier, ki s svojo besedo in avtoriteto tako živo posega v vojne dogodke na način, ki ni v soglasju z njegovim visokim zvanjem miru in ljubezni, je imel nedavno propoved v bruselski cerkvi. To pot je bil zmernejši. Ni tako podžigal to mržnjo proti Nemcem in ni več ponavljal znane fraze v zadnjem svojem pastirskem listu, da bi Bog uničil nemško vojsko s kako kužno boleznijo. Sicer pa je govoril vedno v imenu božje

nes dobro zapomnil:

Človeku v prsih stresa se srcé, stopivšemu v podzemskie hrame té! Oj, človek, kak si majhen in šibak prot onemu, ki stvaril hram je tak! In ta prekrasna slavna Reka, Poznana že iz starega je veka! Njo je omenjal že Vergil ter velmož mnogo jo slavil, a tudi še današnji dan sem roma Vlah, Slovan, German: Kjer se nahaja takošna krasota, med narodi premine vsa togota! Celo Štefanija, carjevna premila, s pohodom kraj je ta-le počastila: Zares ponosni lahko ste Brkini, da v skromni ljubi Vaši domovini naravno čudo tako se nahaja!

Če sem koga izpodbudil, da si ob prilika ogleda to čudesno pokrajino slovenske naše domovine, po tem so vrstice te-le dosegle svoj namen...

Da ste mi čili in zdravi!

Sla moštev.

Previdnosti, pod katere zaščito stavlja usodo svoje domovine. Toda Mercier ne pravi več o Nemcih, da so Huni in še kaj hujšega. — Naše ustnice — je rekel — prečiščene po krščanski ljubavi, ne govore o mržnji. In naj je naša bol še tako velika, mi ne občutimo sovraštva proti krivcem. — Za tem je govoril: »Naletite morda na slabotne narave, za katere ni vojna nič drugega, nego eksplozija min, razletanje granat, človeške klavnice, prelivanje krvi, kupi mrtvecev. Naletite morda tudi na politike nizkega čuvstva, ki v kaki biki ne vidijo drugega, nego zasedanje kosov zemlje ali pokrajin. Ne! Vojna ima — vkljub vsem svojim strahotam — velik in strogo vzvišen smoter; v njej se nahaja nesebičen entuziazem naroda, ki daje svoje življenje za stvari, ki se ne morejo ne pretehati ne prešteti ne ukrasti: za čast, za mir, za svobodo!

SAMOUR EVROPE.

»Lokalanzeiger« javlja: Znaní princ Aleksander Hohenlohe, ki je pristaš miroljubov, je objavil v »Neue Züricher Zeitung« članek pod nadpisom »Samour Evrope«. Princ pravi da je zdaj potreben nastop za mir. Stvari so take, da lahko obe stranki skleneta časten mir, ker so se na obeh straneh hrabro bili. Papež in Wilson sta poklicana, da rešita vse voj-skujuče se države popolnega pogina.

POSPEŠEVATELJI VOJNEGA POSOJILA

dobe posebne priznalne diplome. Cesar je odredil, da se naj izstavljajo posebni pohvalni dekreti takim osebam, ki so odlično delovale v proslah vojnih posojil. Imena odlikovanih se naj objavijo v uradnem listu. Dekrete bo izdajal na podlagi Najvišjega pooblastila finančni minister.

PROTI TISTIM, KI ZAPUSTE DRŽAVNO OZEMLJE.

Dunaj, 21. septembra: »Wiener Ztg.« objavlja odredbo o izgubi pravic, mest in pravic, če kdo zapusti državno ozemlje med vojno.

TEŽAVE BODOČEGA MIRU.

Visok diplomat je zastopniku nekega nizozemskega lista rekel glede težav pri bodočem sklepanju miru: Pred sklepom miru je potrebno daljše premirje. Ali bo med premirjem uvoz živil v Nemčijo ustavljen in se bo nadaljevala gospodarska vojna? To bi položaj Nemčije silno otežilo, dočim bi nasprotniki imeli vzrok pogajanja kar mogoče dolgo zavlačevati. Če bi se pa dovolil dovoz živil, bi si Nemčija preskrbela velike zaloge in potem vojno znova začela. Mirovna pogajanja bodo dolga že z ozirom na različne interese, ki pridejo v poštev in z ozirom na storjene obljube. Dobro je to, da ni pri nobeni stranki posebnega veselja za aneksije. Glavna točka prepira bo Alzacija in Lotaringija. Belgija ne postane ne večja, ne manjša. Na ustanovitev samostojne Poljske, ni dosti upanja, ker je Rusija še premočna, da bi jo prostovoljno odstopila, Nemčija in Avstrija pa tudi ne dasta svojih poljskih dežel. Še težje je finančno vprašanje. Najbrž bo Angleška edina država, ki bo imela še kaj denarja in se bo čutila kot zmagovalko. Svoje zaveznike ima na zlati vrvi, s katere se ne bodo mogli odtrgati. Vojaška moč Nemčije nima pomena za Angleško. Vojne stroške bo že vsaka država sama poravnala.

STANJE DRŽAVNEGA DOLGA

po koncu leta 1915. znaša glasom ravnokar izdanega poročila kontrolne komisije: Vojni dolg znaša okroglo 14 milijard s potrebnostjo na obrestih 614½ milijona, drugih 13 milijard s potrebnostjo na obrestih 511 milijonov. Skupno torej: na kapitalu 27 milijard, za obresti 1125½ milijona.

NEMŠKI POSLANCI.

Na zborovanju nekaterih nemških državnih poslancev iz Avstrije in Nemčije v Solnogradu so proglasili nekatere vodilne smeri za bodočnost obeh držav. Sedanjó življensko skupnost je treba po vojni izrabití za ohranitev miru in za pospeševanje političke, vojaške in gospodarske sile obeh držav. Sklene naj se gospodarska zveza za dolgo vrsto let in ob svojem času naj se odpravi carinska meja. Glede prometa, trgovine, obrti, zdravstva, socialne preskrbe in varstva obrtne in duševne lastnine naj se izda enake zakone.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIZ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Od predstave 27. avgusta na Šenturški gori pri Cerkljah s sodelovanjem učenk in učiteljice M. Sajeveve 140 K; šola na Breznici, in sicer: s sodelovanjem nadučiteljevim nabral odbor v »Tednu Rdečega križa« 842 K 92 vin., za »Rdeči križ« daroval nadučitelj 5 K; za vojni oskrbovalni urad nadučitelj prodal razglednice za 4 K, za vojni botrinski prodal nadučitelj znakov za 20 K, za povodni U-čln daroval nadučitelj 2 K, za nabrana jabolka po nadučitelju za »Rdeči križ« izkupiček 45 K 63 vin., za vojni oskrbovalni urad prodal nadučitelj plačilnih listkov za 80 K, vse učiteljstvo prodalo šolskim otrokom vojnih znakov za 4 K 80 vin., vojnih kokard za 14 K 50 vin., odkupnina šolskih otrok od vojnih Spominskih listov 17 K 91 vin., za »Rdeči križ« članarina učiteljstva 12 K, skupaj 1048 K 76 vin.; Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem za »Učiteljski vojni podporni sklad« (glej dotični izkaz v današnji števil.) 428 K 63 vin.; poleg že izkazane vsote povodom šolske veselice v Kopru še 5 K; ravnatelj Fr. Robič in učitelj F. Zacherl v Ljutomeru za september po 5 K = 10 K; šolska mladež na Suhorju 5 K in voditeljica Poljšakova 2 K = 7 K; skupaj 1746 K 39 vin. V zadnji števil. izkazanih 200.530 K 74 v. Danes izkazanih 1.746 » 39 »

Doslej nabranih 202.277 K 13 v.

IV. VOJNO POSOJILO.

Po sodelovanju nadučitelja Jos. Ažmana na Breznici podpisal neimenovani nadučitelj s soprogo 1400 K in neimenovana 1000 K; skupaj 2400 K. V 18. števil. izkazanih 2.359.638 K — v. Danes izkazanih 2.400 » — »

Skupaj IV. voj. posojila 2.362.038 K — v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Za »Rdeči križ« itd. 202.277 K 13 v. III. vojno posojilo 278.748 » 69 » IV. vojno posojilo 2.362.038 » — » Srednje šole 29.704 » 58 » Končna vsota 2.872.768 K 40 v.

Pomagajte nam!

Z Goriškega.

Pomagajte učiteljstvu, ki hrabro vztraja ob bojni črti!

Z Goriškega nam pišejo: Pričel se je na vseh šolah — tudi prav v bližini sovražnikov — šolski pouk. Mislili smo, da nas 1. september preseneti z draginjsko doklado ali s kakšnim drugim pribojškom. A žalibog — od nikoder ničesar! Ni hč e sene zmeniti z našo stanin zlasti v teh časih, ko zahteva naš poklic podvojeno moč! Sedanje poučevanje ni tako lahko. Velik promet, bobnenje topov itd. A temu smo se že skoraj privadili. Skrbi nas pa to, ali bomo z naprejem mogli vztrajati s preskromno mesečno plačo. Kaj naj si kupimo z onimi par kronicami? Kupiš živila vsake vrste po 1 kg — in plače nič več. Na hrano pa sploh ne sprejme gospodinja, ker nima živil v obilici. Torej kaj početi? Prosimo c. kr. okr. šolski svet, naj nam opomore v tej zadevi. Izposlušaj naj nam mesečno doklado, kakor imajo drugi stanovi, ali pa naj nam preskrbi pri vojaškem poveljstvu, da bi dobivali hrano ali pa živila, kakor imajo zdaj že poštni uradniki. Učiteljstvo, ki ni nameščeno, si je poiskalo poleg plače še privatno službo, ali mi smo navezani le na one pičle kronce. V zaledju se še kaj dobi, a tu ni živil, na obleko in obuvalo in drugo. pa še niti ne mislimo. Pozivljamo zastopnike učiteljstva, ki so se umaknili v zaledje, da napravijo zdaj primeren korak in pokažejo svojo skrb za kolege v bližini fronte! Važno je to vprašanje, kakor marsikatero drugo. Ako kdo zaradi pomanjkanja predčasno oboli in zaprosi za dopust, bo le krivda drugih. Zato pa prosimo, potrudite se za nas, ako hočete, da bomo vztrajali in delovali v delu za našo mladino!

KRAJEVNA IMENA NA PRIMORSKEM.

C. in kr. vrhovno armadno poveljstvo je odredilo, da morajo podrejena poveljništva, oblasti, čete in zavodi v uradnem občevarju pri označanju spodaj navedenih krajev na Primorskem namesto italijanskih imen z ozirom na neitalijansko večino prebivalstva uporabljati ona slovenska, oziroma hrvarska imena,

ki so bila tudi dosedaj v rabi pri večini prebivalstva. Na podlagi te odredbe veljajo vbodoče naslednja krajevna imena: Prosek namesto Prosecco, Griljan namesto Grignano, Kanal namesto Canale, Opatjeselo namesto Opacchiasella, Solkan namesto Solcano, Savodnje namesto Savogna, Devin namesto Duino, Komen namesto Comen, Nabrežina namesto Nabresina, Sezana namesto Sesana, Buzet namesto Pinguente, Cres namesto Cherso, Primorje namesto Bescanuova, Krk namesto Veglia, Labin namesto Albona, Plomin namesto Fianona, Barba namesto Barbana, Štinjan namesto Stignano, Moščenice namesto Mošchienizze, Volosko namesto Volosca, Plave namesto Plava. Nasprotno se pa pri naslednjih krajih iste kronovine z ozirom na tamošnje pretežno število italijanskega prebivalstva ohranijo dosedanja italijanska krajevna imena: Rovigno, Capodistria, Muggia, Isola, Pirano, Lussingrande, Lussinpiccolo, Cittanova, Visinada, Parenzo, Dignano, Pola. Enako se ohrani tudi ime »Abbazia« z ozirom na njegov svetovni glas. — V objavi ostanejo tudi doslej običajna nemška krajevna imena (Görz, Haidenschaft, Heiligenkreuz, Flitsch, Tolmein, Woltschach, Mitterburg).

Vrzel v avstrijski zgodovini.

Pod tem naslovom piše član gosposke zbornice v dunajski »Information«:

»Ob složnem nastopu narodov, ki bivajo v Avstriji drug poleg drugega in dele drug z drugim srečo in nesrečo, sta se tudi naša jugoslovanska naroda, Slovenci in Hrvatje, sijajno izkazala kot zvesti državljani in do smrti pogumni branilci dinastije. Pred izbruhom vojne se je le redkokdaj nudila prilika, da bi kaj natančneje čuli o bistvu in važnosti specialno Slovencev, naseljenih po daljnih deloma jako rodovitnih ozemljih juž. Avstrije, na jugu Štajerske, velikih delih Koroške, v vsej vojvodini Kranjski in delih Istre. Kar se je tupatam doznalo, je pričalo o zdravi življenski sili nadarjenega, napredujočega naroda. Jako obžalovati je, da se doslej ni našel noben historik, ki bi nas bil zadostno poučil o zgodovini in razvoju avstrijskega Slovencev. Naša zgodovinska literatura podaja le kurzorične knjige in spise, omejujejo se na razprave o lokalnih razmerah in stvareh; žal pa, da ni nobenega obsežnega dela o naših Slovenceh. To je ravno v sedanjem trenutku, ko se je specialno Slovencev — o katerih so se posebno pri njih sovražnikih širila povsem kriva in spačena naziranja — tako sijajno obnesla v izkušnji ognja, vrzel v avstrijski zgodovinski literaturi, ki jo je (vrzel) jako obžalovati. Zakaj ne bi bilo brez vrednosti, ako bi kak korekten temeljit opis pobliže seznanil splošnost z bistvom in važnostjo naroda Slovencev. Zdi se nam, da bi bilo to hvaležno podjetje, ako bi morda naše naučno ministrstvo, morebiti v sporazumljenju s cesarsko akademijo znanosti in z v poštev prihajajočimi historičnimi družbami dalo pobude, da se izpolni ta vrzel v avstrijski zgodovini in ako bi v ta namen pozvedovalo v poklicanih in v to usposobljenih krogih. Dispozicija za tako delo, ki bi se morda s podelitvijo kakega štipendija najbolj pospešilo, bi bila dana po dveh motriščih: prvi del naj bi bil objektivno-zgodovinski, drugi pa naj bi podal razviden pregled razmer, pod katerimi žive sedaj Slovenci in se razvijajo; osvetil naj bi torej kulturne, gospodarske in političke momente.«

Tako »Information«. Naj ob tej priliki kratko opozorimo na razpravo vseučiliškega docenta dr. Edvarda Traversa: »Cenni sulla natura, storia ed arte dell'Istria interna« (Migljaji o prirodi, zgodovini in obrti notranje Istre), ki jo je te dni priobčil »L'eco del Litorale«. Dr. Traversa govori tu o Slovenceh in Hrvatih z očividnim zaničevanjem in preziranjem, kakor o popolnih barbarih in »misera contribuens plebs«. Nasprotno pa povzdiguje italijanski živelj »kot nosilca kulture in obrti«, kot »dediča Rima in Benetk« ter ne more dovolj naglasiti čvetoče beneške dobe v mestih zapadne istrske obale. Kakor nas veseli izjava dunajske »Information«, tako se moramo čuditi takim neumestnim opazkam laškega lista v sedanjih časih!

Pristopajte kot člani k »Rdečemu križu!